

DRAGOCENA LITOSTROJSKO NASELJE URBANISTIČNA DEDIŠČINA

Zloženka je namenjena stanovalcem, lastnikom in upravnikom kot osnovno vodilo in pomoč pri posegih v zunanje prostore in arhitekturo. Opozarja na zgodovinske in urbanistično-arhitekturne kvalitete območja in pomen rednega vzdrževanja zunanjih prostorov in stavb. Daje osnovne informacije o tem, kaj je dovoljeno in kaj ne, kaj je vredno ohranjati in zakaj ter kje je mogoče dobiti strokovno in finančno pomoč za vzdrževanje in prenovo.

Ta navodila ne nadomeščajo specifičnih pogojev, ki jih opredeljujejo Zakon o varstvu kulturne dediščine, Občinski prostorski načrt in Zakon o graditvi objektov.

KARAKTERISTIČNA OBMOČJA so v strateškem delu Občinskega prostorskoga načrta Mestne občine Ljubljana (OPN MOL SD) opredeljena tista območja, ki imajo izrazite urbanistično-arhitekturne značilnosti, ki jih odlikujejo zgodovinske, topološke in morfološko-tipološke vrednote in ki pomembno soustvarjajo identiteto mesta.

KAKO VZDRŽEVATI IN PRENAVLIJATI

Največje kvalitete Litostrojskega stanovanjskega naselja so človeško merilo, urejene odprte površine, bogata zazelenitev zunanjega prostora, zasajenega z drevjem. Te prostore je potrebno ohranjati, vzdrževati in obnavljati. Izjemno vrednost imajo drevesa, ki so bila posajena, ko so gradili naselje, in so danes stara že več kot petdeset let. Dreves se nikakor ne sme sekati, kadar je sečnja vendarle potrebna, se jih nadomesti z novimi. Vzdrževati je treba tudi posamezne detajle zunanje opreme naselja, ki so bili skrbno načrtovani in oblikovani, npr. ločilni zdci, luči, ograje itd.

Pretežno štirinadstropni tipski modularni bloki, zgrajeni v klasični opeki in ometani, so preprosto, vendar skrbno oblikovani. Ambicioznejšo in konceptualno modernejšo zasnovo, skromen posnetek sodobne stanovanjske arhitekture po vzoru Le Corbusiera, so imeli Mihevcjevi bloki na pilotih z nezazidanimi odprtimi pritličji. Danes so pritličja večinoma zazidana za različne namene.

Pri vzdrževanju in prenovi najpomembnejših kvalitet naselja je potrebno posebno skrb namenjati najbolj ranljivim arhitekturnim elementom in občutljivim materialom ter posebej oblikovanim arhitekturnim detajlom (streha, ometi, vrata, okna itd.). Večina teh stavbnih elementov je narejena iz materialov, ki jih je mogoče obnavljati in popravljati. Vzdrževanje je cenejše kot nadomeščanje in prispeva k ohranjanju arhitekturnih značilnosti. Še posebej to velja za strehe, stavbno pohištvo in fasadne detajle.

STREHE • Strehe so najobčutljivejši deli stavb. Izpostavljene so padavinam in drugim atmosferskim vplivom, zato sta njihova kvalitetna izvedba in skrbno vzdrževanje ključna za ohranjanje celotnih objektov v dobrem stanju. Ravne strehe, oziroma strehe z rahlim naklonom so v Litostrojskem naselju pogosto urejene kot bivalne površine, namenjene vsem stanovalcem za druženje ali opravljanje gospodinjskih opravil, npr. sušenje perila itd. Da bi še naprej obdržale to funkcijo, jih je potrebno še posebej skrbno in redno vzdrževati.

FASADE • Fasade je potrebno prenavljati po enotnem projektu. Ohranjati je potrebno originalno kompozicijo in členitev fasad ter barvno skladnost naselja. Individualni posegi in fasade kvarijo enotno arhitekturno podobo stavb in celotnega naselja in tudi zmanjšujejo vrednost vsem nepremičnim v naselju. Fasade so vizualno najbolj izpostavljeni deli stavb, saj vzpostavljajo stik stavbe z okolico. Značilno za moderno arhitekturo je, da ne razlikuje med cestno in dvoriščno fasado. Ploskovite fasade so horizontalno členjene z balkoni in okni, ometane ali obdelane v surovem betonu. Fasadni okras nadomeščajo funkcionalni elementi, kot so zračniki, balkonske ograje ter zanimivo členjene okenske in svetlobne odprtine. Te elemente je zato treba ohranjati v izvirni obliki, materialih in barvah.

OKNA IN VRATA • Okna in vrata so pomemben element fasadne kompozicije. Ohranjanje in obnova originalnih oken je pri varovanju avtentičnosti fasade bistvenega pomena. Okna je zato treba redno vzdrževati, in če je potrebno, menjati le tiste poškodovane dele, ki jih ni mogoče obnoviti ali popraviti. Nova okna morajo po dimenzijah, materialu, barvi, členitvi okenskih pol, debelini in obliku okvirjev ter načinu odpiranja ustrezati originalu. Značilen element okenskih odprtin v litostrojskih blokih so tudi leseni roloji, ki imajo funkcionalen in estetski pomen.

Enako pozornost zahtevajo tudi prenove vhodov v stavbe, saj so bili posebej skrbno oblikovani, zanimivo členjeni in izdelani v kombinacijah lesa in stekla. Dodatna oprema vrat, kot so originalne kljuke, ključavnice, zvonci, pisemske odprtine, je bila pri večini blokov že zamenjana. Kakor pri oknih bi bilo tudi pri obnovi ali zamenjavi vrat potrebno spoštovati in varovati prvotno obliko, dimenzije, materiale in barvo ter menjati le tiste dele, ki jih ni mogoče obnoviti.

BALKONI IN LOŽE • Balkoni in lože dajejo fasadi večjo razgibanost. Pri večini blokov so balkoni najpomembnejši element fasadne členitve, balkonske ograje pa imajo pogosto funkcijo edinega fasadnega okrasa.

NOTRANJŠČINE • Pri posegih v notranjščine objektov velja posebna pozornost skupnim prostorom, vežam in stopniščem z vsemi arhitekturnimi elementi/značilnostmi (členitev sten, tlački, ograje, stavbno pohištvo itd.), originalno opremo (luči, zvonci, pisemske nabiralniki) in detailji (poslikave, reliefi, spominske plošče). Nove instalacije (plinska, telefonska napeljava itd.) morajo biti izvedene tako, da kar najmanj prizadenejo videlz veže in stopnišča.

KAJ MORAO VEDETI LASTNIKI HIŠ

Kateri so veljavni prostorski dokumenti
Občinski prostorski načrt MOL (OPN MOL)
<http://www.ljubljana.si/>

Kakšne posege dovoljuje Občinski prostorski načrt v območju Litostrojskega naselja
Informacije o tem daje MOL, Oddelek za urejanje prostora, Poljanska 28, 1000 Ljubljana, tel. 01/ 306 15 42

<https://srv3dgis.ljubljana.si/Urbinfo/web/profile.aspx?id=Urbinfo@Ljubljana>

Kdaj potrebujejo lastniki gradbeno dovoljenje, kateri posegi so dovoljeni brez njega
Zakon o graditvi objektov (ZGO-1), Uradni list RS, št. 102/2004 in spremembe med drugim določajo, da je gradbeno dovoljenje potrebno pridobiti pred posegi v nosilno konstrukcijo.

http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r00/predpis_ZAKO3490.html

Kaj je kulturna dediščina, kaj je kulturni spomenik
Kulturna dediščina so območja, stavbe ali drugi nepremični objekti, ki imajo izjemno zgodovinsko ali umetniško vrednost, kulturni spomeniki pa so območja ali objekti, ki spadajo med vrhunske dosežke ustvarjalnosti oziroma ključne ali redko ohranjene dokumente nekega razvojnega obdobja.

Kulturna dediščina je vpisana v Register nepremične kulturne dediščine, ki ga vodi Ministrstvo za kulturo.

<http://giskds.situla.org/giskd/>

Kdaj morajo lastniki zaprositi za kulturnovarstvene pogoje

Kadar načrtujejo lastniki prenovo objekta ali vzdrževalna dela na kulturnem spomeniku ali objektu kulturne dediščine, morajo zaprositi za kulturnovarstvene pogoje, ki jih izda Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije – Območna enota Ljubljana na podlagi predloženega načrta in popisa predvidenih del.

<http://www.zvkds.si/sl/nasveti-za-lastnike/pridobitev-kulturnovarstvenih-pogojev/>

KDO NUDI STROKOVNO POMOČ PRI PRENOVI STAVB

Zavod za varstvo kulturne dediščine OE Ljubljana, Tržaška 4, 1000 Ljubljana,

tel. 01/24 10 700

<http://www.zvkds.si/sl/zvkds/nasveti-za-lastnike/>

MOL, Oddelek za urejanje prostora, Poljanska 28, 1000 Ljubljana, tel. 01/306 15 42

<http://www.ljubljana.si/>

Energetsko svetovalna pisarna (ENSVET) v Ljubljani, Dalmatinova 1, 1000 Ljubljana, naročanje strank na telefon 01/306 11 44, ostale informacije na www.ensvet.si ter 080 1669

Upravna enota Ljubljana, izpostava Šiška, tel. 01/306 33 07

ALI SO LASTNIKI UPRAVIČENI DO FINANČNE POMOČI ZA PRENOVO

Nepovratne finančne spodbude in okoljske kredite za energetsko prenovo stavb nudijo

Eko sklad j. s. na podlagi javnih pozivov za stanovanjske stavbe.

<http://www.ekosklad.si/>

Mestna občina Ljubljana

Zasnova: Breda Mihelič, Urbanistični inštitut Republike Slovenije

Vsebina, zemljevid, fotografije: Matej Nikšič, Nina Goršič, Sabina Mujkić, Biba Tomić, Urbanistični inštitut Republike Slovenije

Izdala: Mestna občina Ljubljana, Oddelek za urejanje prostora

Obliskovanje: Evita Lukež

Tisk: Dalmatin d.o.o., Ljubljana - Šentvid

Naklada: 1500

Ljubljana 2013

LITOSTROJSKO NASELJE

URBANISTIČNA

DEDIŠČINA

Litostrojsko stanovanjsko naselje, 1947-1951

Vir: Arhitekt 1951, št. 1

Miroslav Gregorič, industrijski kompleks Litostroj, 1949-1953
Vir: Arhitekt 1957, št. 21-22

LITOSTROJSKO STANOVANJSKO NASELJE • Ob industrijskem kompleksu je bilo po zazidalnem načrtu Zavoda za regulacijo Ljubljane zgrajeno stanovanjsko naselje, zasnovano kot mesto v parku po načelih modernega urbanizma in Atenske listine. V prvi fazi, med letoma 1947 in 1951, so bili zgrajeni tipski stanovanjski bloki z 230 stanovanji in samski dom po načrtih arhitekta **Eda Mihevc**, nato pa so v šestdesetih letih naselje dopolnjevali z novimi bloki in vrstnimi hišicami. Že v prvi fazi je bilo naselje opremljeno tudi s trgovinami in osnovnimi servisi, načrtovana je bila tudi kinodvorana, pozneje sta bila zgrajena še osnovna šola in otroški vrtec.

ARHITEKTI, KI SO GRADILI LITOSTROJSKI KOMPLEKS

Edo Mihevc (1911, Trst – 1985, Izola) je eden najpomembnejših arhitektov druge polovice 20. stoletja v Sloveniji. Diplomiral je pri prof. Jožetu Plečniku, po vojni je bil profesor za stanovanjske in industrijske zgradbe na Oddelku za arhitekturo takratne Tehniške fakultete Univerze v Ljubljani. Leta 1985 mu je Univerza v Ljubljani podelila naziv zaslужni profesor. Izgradnja Litostrojskega stanovanjskega naselja sodi poleg Kozolca, Metalke, palače Impexa in grobnice narodnih herojev med njegova najpomembnejša ljubljanska dela.

Miroslav Gregorič (1907, Gorica – 1983, Ljubljana) je diplomiral na Fakulteti za arhitekturo Tehniške visoke šole v Torinu leta 1935, po vojni je delal v Slovenija projektu v Ljubljani, kjer se je specializiral za industrijsko arhitekturo. Nekdanja Jeklolivarna Litostroj velja za eno od njegovih najpomembnejših del. Zgradil je tudi predelovalni obrat železarne na Jesenicah, sodeloval pri izgradnji tovarne Tomos v Kopru, gradil tovarno cementa v Anhovem, tovarno gradbenih polizdelkov v Ljubljani in stavbo telekomunikacij v Ljubljani.

Miloš Lapajne (1925, Murska Sobota) je diplomiral na Fakulteti za arhitekturo v Ljubljani in delal v Emona projektu v Ljubljani. V Litostrojskem naselju je v šestdesetih letih prejšnjega stoletja gradil stanovanjske bloke.

ZAKAJ OHRAJATI

Miroslav Gregorič,
jeklolivarna Litostroj,
1947 (danes porušena)
Vir: Arhitekt 1952, št. 4

Edo Mihevc, stanovanjski
bloki tipa B, 1947-1948
Vir: Arhitekt 1951, št. 1

Edo Mihevc, Litostrojska industrijska
šola, 1947
Vir: Pokrajinski arhiv Koper

4 LITOSTROJSKA ŠOLA S PARKOM
1947, arhitekt Edo Mihevc

3 VRSTNE HIŠE STANOVANJSKE
ZADRUGE PROLETER
1959, arhitekt Marko Kos

2 STANOVANJSKI
BLOK TIP A
1949-1954,
arhitekt Edo Mihevc

1 LITOSTROJSKA AVENIJA

7 STANOVANJSKI BLOK TIP B
1947-1948, arhitekt Edo Mihevc

8 STANOVANJSKI BLOK TIP C
1964-1965,
arhitekt Miloš Lapajne

10 SAMSKI DOM
LITOSTROJ
1953, arhitekt Edo Mihevc

9 ZELENE POVRŠINE V
STANOVANJSKEM NASELJU

5 LITOSTROJSKI
DIJAŠKI DOM
1948, arhitekt Edo Mihevc

6 SPREHOD
PO
LITOSTROJSKEM
KOMPLEKSU
INDUSTRIJSKI KOMPLEKS
od 1947 naprej

1 LITOSTROJSKI
DIJAŠKI DOM
1948, arhitekt Edo Mihevc

2 STANOVANJSKI
BLOK TIP A
1949-1954,
arhitekt Edo Mihevc

3 VRSTNE HIŠE STANOVANJSKE
ZADRUGE PROLETER
1959, arhitekt Marko Kos

4 LITOSTROJSKA ŠOLA S PARKOM
1947, arhitekt Edo Mihevc

5 LITOSTROJSKI
DIJAŠKI DOM
1948, arhitekt Edo Mihevc

6 SPREHOD
PO
LITOSTROJSKEM
KOMPLEKSU
INDUSTRIJSKI KOMPLEKS
od 1947 naprej

7 STANOVANJSKI BLOK TIP B
1947-1948, arhitekt Edo Mihevc

8 STANOVANJSKI BLOK TIP C
1964-1965,
arhitekt Miloš Lapajne

10 SAMSKI DOM
LITOSTROJ
1953, arhitekt Edo Mihevc

9 ZELENE POVRŠINE V
STANOVANJSKEM NASELJU

11 OSNOVNA ŠOLA
HINKA SMREKARJA
1959,
arhitekt Emil Navinšek

12 SPOMENIK
SVOBODE
1951, arhitekt Vinko Glanz,
kipar Anton Sigulin

13 GALETOV BLOK
1964-1965,
arhitekt Ivo Spinčič,
kiparski okras
Zdenko Kalin in
Karel Putrih

14 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

15 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

16 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

17 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

18 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

19 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

20 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

21 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

22 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

23 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

24 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

25 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

26 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

27 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

28 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

29 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

30 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

31 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

32 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

33 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

34 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

35 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

36 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

37 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

38 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

39 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

40 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

41 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

42 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

43 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

44 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

45 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

46 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

47 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

48 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

49 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

50 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

51 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

52 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

53 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

54 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

55 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

56 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

57 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

58 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

59 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

60 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

61 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

62 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

63 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

64 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

65 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

66 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

67 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

68 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

69 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

70 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

71 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

72 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

73 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

74 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

75 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

76 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

77 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

78 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

79 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

80 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

81 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

82 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

83 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

84 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

85 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH

86 KIPARSKI OKRAS
ZDENKO KALIN IN
KAREL PUTRIH